

Helsingissä 15.10.2024

**Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliiton lausunto sivistys- ja tiedejaostolle HE 109/2024 vp
Hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025**

Kiitämme sivistys- ja tiedejaostoa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä vuoden 2025 talousarvioksi. Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto edustaa laajasti suomalaista teatterin, tanssin ja sirkuksen kenttää: esittävän taiteen työnantajia ja työntekijöitä sekä harrastajateattereita.

Esittävän taiteen näkökulmasta talousarviossa esitetty leikkaukset opetus- ja kulttuuriministeriön uhkaavat kulttuurikentän kestävyyttä ja kehitystä.

Esittävän taiteen — teatterin, tanssin ja sirkuksen — merkitys suomalaiselle yhteiskunnalle on kiistaton. Esittävän taiteen ammattilaisyhteisöt toimivat laajasti koko maassa, Hangosta Kittilään, tavoittaen erilaisia yleisöjä ja erityisryhmiä, ja niiden työ vaikuttaa niin alueelliseen kuin kansalliseen kulttuurielämään.

Vuonna 2023 suomalainen teatteri, tanssi, sirkus ja ooppera tavoittivat yhteensä 3,6 miljoonaa katsojaa, mikä on edelleen 13 % vähemmän kuin ennen koronapandemiaa. Tämä osoittaa, että ala on yhä toipumassa koronan vaikutuksista. Esittävän taiteen ala työllistää vuosittain vakituisesti noin 2500 henkeä taiteellisissa, teknisissä ja hallinnollisissa tehtävissä. Alalla työskennellään lisäksi vuosittain noin 7500 lyhyemmässä vierailijatehtävässä, joten alan työllistävyys on vuosittain noin 3500 henkilötyövuotta.

Suomessa on lisäksi laaja harrastajakenttä niin tanssin, sirkuksen kuin teatterin aloilla.

Vaikka esittävän taiteen rahoitus on kokonaisuutena kasvanut viime vuosina, kasvu on ollut merkittävästi hitaampaa kuin inflaatio ja se on jakautunut epätasaisesti kentän eri osien välillä. Esimerkiksi rahoituslain ulkopuolisen kentän toiminta-avustuksia on leikattu vuodesta 2023 alkaen.

Hallituksen esittämällä leikkauksilla tulee olemaan merkittävät ja pitkäaikaiset vaikutukset koko esittävän taiteen kenttään

Hallituksen esityksessä talousarvioksi vuodelle 2025 opetus- ja kulttuuriministeriön alaiseen taiteen ja kulttuurin rahoitukseen kohdistuu yhteensä 17,4 milj. euron leikkaukset. Tästä summasta 7,9 milj. euroa vähennetään esittävän taiteen (teatteri, tanssi, sirkus ja musiikki) valtionosuusrahoituksen momentilta. Leikkaukset tarkoittavat rahoitustason laskua noin 8 % vuoteen 2024 verrattuna. Valtionosuusrahoituksen momentilta on suunnattu vuosittain myös 3 milj. euron erä esittävän taiteen vapaan kentän rahoittamiseksi Taiteen edistämiskeskuksen kautta, joten leikkaukset kohdentuvat merkittäväällä tavalla myös vapaan kentän ammattiyhteisöihin.

Lisäksi 6,5 milj. euroa vähennetään taiteen ja kulttuurin edistämisen avustuksista, jonka kautta leikkaukset kohdistuvat myös esimerkiksi esittävän taiteen alan järjestökenttään ja kansainvälisen toiminnan edistämiseen.

Lisäksi lippujen arvonlisäveron korottaminen 14 prosenttiin heikentää merkittävästi monien esittävän taiteen yhteisöjen kykyä kasvattaa tulojaan. Korotus on esteenä markkinaehtoisemman toiminnan kehittymiselle, vaikka alalla olisi siihen tahtoa. Lippujen hinnan nousu vähentää myös kulttuurin saavutettavuutta, mikä tarkoittaa, että entistä harvemmalla suomalaisella on varaa osallistua taide-elämyksiin.

Kulttuurileikkaukset uhkaavat esittävän taiteen elinvoimaa

Teatterin, tanssin ja sirkuksen toimijoihin kohdistuvat julkisen tuen leikkaukset johtavat lisääntyvään työttömyyteen alalla ja lisäävät painetta nostaa lippujen hintoja, mikä vähentää saavutettavuutta.

Leikkaukset vaarantavat esittävän taiteen yhteisöjen kyvyn ottaa riskejä, luoda uusia innovaatioita ja tuoreiden ammattilaisten mahdollisuuden kehittyä ammatissaan. Rahoitusnäkymien ennakoimattomuus ja tulevien leikkausten pelon lamauttava vaikutus tuo kentälle lisää haittaa leikattujen eurojen päälle.

Leikkaukset vaarantavat myös esimerkiksi lastenteatterin ja kotimaisen näytelmäkirjallisuuden tulevaisuuden. Leikkauksilla olisi laajat taloudelliset ja kulttuuriset vaikutukset, jotka kohdistuisivat myös ympäröiviin elinkeinoaloihin, kuten ravintola- ja matkailupalveluihin.

Esittävän taiteen ekosysteemi perustuu vahvasti eri toimijoiden keskinäiseen riippuvuuteen. Vapaan kentän toimijat rikastuttavat taidekenttää uusilla luovilla lähestymistavoilla, joita hyödynnetään suuremmissa laitoksissa, jotka tavoittavat laajan yleisön ja tarjoavat vakaita työllistymismahdollisuuksia. Rahoituksen epätasainen jakautuminen ja taiteellisen riskinoton väheneminen iskevät kuitenkin erityisesti nuoriin ammattilaisiin ja uusiin taiteellisiin sisältöihin, joiden merkitys on kriittinen alan tulevaisuuden kannalta.

Esittävän taiteen ammattilaisyhteisöt kattavat nykyisin koko Suomen, ja ammattilaiset ylläpitävät myös esittävän taiteen eri muotojen harrastamista lukuisilla paikkakunnilla. Kulttuurileikkausten myötä erityisesti pienten paikkakuntien teatterit ja toiminta ovat vaarassa.

Kasvava työttömyys tuo vain kuluja

Rahoituksen leikkaukset vaikuttavat suoraan alan työllisyyteen. Yhteisöt, joilla ei ole varaa palkata freelancereita tai jatkaa tuotantoja, joutuvat supistamaan toimintaansa, mikä lisää työttömyyttä ja pakottaa osaajia pois alalta. Mikäli alan tulevaisuudennäkymät säilyvät edelleen heikkoina, myös alanvaihtajien määrän ennakoidaan lisääntyvän. Varsinkin, kun työttömyysturvaan tehdyt leikkaukset romahduttavat monen freelancerin sosiaaliturvan.

Keskeinen huoli toimialan kannalta on, että alalta menetetään toimialan kehityksen ja oman rahoituksen kannalta keskeisiä ammattilaisia. Samaan aikaan eriarvoisuus alalla lisääntyy, mikäli yhteisöillä ei ole enää varaa palkata vakihenkilökunnan ulkopuolisia freelancereita.

Tämä kehitys on erityisen huolestuttavaa, koska taiteen ja kulttuurin työpaikat ovat tärkeitä paitsi alalle, myös julkiselle taloudelle, sillä sosiaaliturva, työvoimapalvelut ja uudelleen koulutus tulevat valtiolle kalliimmiksi kuin kulttuuritoiminnan tukeminen.

Myös audiovisuaalisen alan leikkaukset, kuten elokuvasäätiön tukien leikkaaminen, hyvitysmaksun puolittaminen ja tuotantokannustimen poistaminen, lisäävät painetta myös teatterialan työttömyyteen, joka on jo koronan jäljiltä korkealla.

Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto toivoo, että sivistys- ja tiedejaosto ottaa edellä kertomamme asiat huomioon käsitellessään talousarvioesitystä ja että eduskunta peruu taiteen ja kulttuurin rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset vuodelta 2025.

Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliiton hallituksen puolesta,

Karoliina Huovila,

varapuheenjohtaja

Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto

SUOMEN TEATTERIJÄRJESTÖJEN KESKUSLIITON JÄSENJÄRJESTÖT

*Lavastus- ja pukusuunnittelijat ry | Suomen Assitej ry | Suomen Näytelmäkirjailijat ja käsikirjoittajat ry |
Suomen Näyttelijäliitto ry | Suomen tanssi- ja sirkustaiteilijat ry | Suomen Teatterinjohtajaliitto ry |
Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit ry | Suomen Teatterit ry | Suomen valo-, ääni- ja
videosuunnittelijat ry | Teatterialan Ammattilaiset ry | Teatterikeskus ry | Teme – teatteri- ja
mediatyöntekijöiden liitto ry | Työväen Näyttämöiden Liitto ry*

SUOMEN
TEATTERIJÄRJESTÖJEN
KESKUSLIITTO